

ש מעתא למיקתא

גליון כ"ד / פרי דברים / התשי"ע
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

האם מותר לאכול את שיירי הטשולנט של שבת חזון בשבוע שחל בו ט' באב

א. אכילת בשר ושתיית יין בתשעת הימים. ב. בשר ויין הנשאר מסעודת שבת חזון (או סעודת מצוה). ג. דעת הפוסקים.

א. אכילת בשר ושתיית יין בתשעת הימים

כתב **האבן העזרי** (סי' תקנ"ט סעי' ט) דנהגו אבותינו שלא לחרוץ מראש חודש אב, ועלינו לקיים משום אל תטוש תורת אמך, וכן נהגו שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. וכ"כ **הרמב"ן** (אבילות ישנה ד"ה מתני' משנכנס) שיש מקומות שנוהגים שלא לאכול בשר מ"רח עד התענית. וכן הביא **הטור** (סי' תקנ"ט). וז"ל **הרמב"ם** (פ"ה הי"ז) כבר נהגו כל ישראל שלא לאכול בשר בשבת זו ולא יכנסו למרחץ עד שיעבור התענית ויש מקומות שנהגו לבטל השחיטה מ"רח עד התענית, ע"כ. **והמגיד משנה** (שם) כתי' שהמנהג הזה לא פשט בארצות אלו לענין אכילת בשר שאין נמנעין אלא ערב התענית, ע"כ.

וז"ל **השו"ע** (סי' תקנ"ט סעי' ט) יש נוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בשבת זו, ויש שמוסיפין מ"רח עד התענית, ויש שמוסיפין מ"י"ז בתמוז. וכת' **המ"ב** (סי' תקנ"ט) שמנהג בני אשכנז הוא מ"רח, והוא בכלל. **והכה"ח** (אות קכ"ה) כתי' שמנהג בני ספרד לאכול בשר ב"רח. ועי' **באור לציון** (פכ"ו הגה' א) שיש שנהגו סלסול בעצמם שלא לאכול בשר ב"רח אב, וכן היה מנהג האר"י ז"ל. ושמנהג בני תימן לאכול בשר בימים אלו, ואינם נמנעים מאכילת בשר אלא בסעודה המפסקת, שאז אסור מדינא לאכול בשר, ע"כ. ולענין תבשיל של בשר כתי' **השו"ע** (שם סעי' ז) שיש אומרים שהנוהגים שלא לאכול בשר בימים הנזכרים, מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר. וכת' ע"ז **במ"ב** (סי' תקנ"ט סעי' ט) דמ"מ נוהגים לאסור אף תבשיל של בשר.

ב. בשר ויין הנשאר מסעודת שבת חזון (או סעודת מצוה)

יש לדון לענין בשר ויין שנשאר ממשבת שלפני תשעת הימים או משבת חזון האם מותר לאכילה בשאר הימים. והמקום להסתפק הוא על הא שסתפקו חז"ל **בש"י חולין** (ז'.) על אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמחן לארץ מהו לאוכלם לאחר שנכנסו לארץ, מי אמרין הואיל ובשעת נחירתן היתר היו תו לא מתסרי או דלמא כיון שהגיע זמן איסורם אסורים הם. **ופרש"י** (שם) שאין בספק זה אלא משום דרוש וקבל שבר דמאי דהוה הוה. אולם **הרא"ש** (חולין פ"א סי' כ"ג) דחה דבריו וכתב דאיכא נפ"מ בבגיא זו לאדם שאסר עצמו באחד מן המינין מוזמן ידוע ואילך, וכשהגיע הזמן היה לו מאתו המין שהיה אוכל הולך עד שהגיע הזמן, אם מותר לאכול מה שנתותר בידו. אינן כגון שרצו בית דין לאסור דבר אחד כמו שאסרו גבינות העובדי כוכבים ושלקות וכיוצא בהן, אם אסור מה שיש לו ממנו מאתו המין ביד ישראל, ע"כ.

ועיין **בשו"ת קול אליהו** (סי' מה) שהביא ראייה מהרא"ש הנ"ל להתיר בשר מבושל שנשתייר מסעודת שבת בשבוע שחל בו ט' באב, ואעי"פ שלא נפשט הספק בגמ' שם, מ"מ דברבנן נקטינן לחלק, וה"ה כאן שהיו מנהג בעלמא אמרין הואיל ושאתרי לשבת אשתרי לחול. [ואעי"פ **שהרמ"א** (יו"ד סי' ר"ח סעי' א) לא פסק כדברי הרא"ש. מ"מ עי' **בש"י** ושדה דבריו, עינייש. וכן משמע **במ"ב** (סי' רמ"ב סעי' א) שכתב שאם תקנו איסור לאכול דגים כמה שבתות ואחד קנה מקודם מותר לו לאכול מהם].

אולם יש לחלק דשאני האי דחולין שבשר נחירה היה היתר גמור ונאסר, משא"כ בנ"ד שהדבר היה אסור והותר משום כבוד שבת ז"ל דכיון שהתבטלה הסיבה חזר הדבר לאיסורו. ואעי"פ **שבתשובת יד אליהו** (מלובלין סי' סד מובא בפתי"ש יו"ד סי' קצ"ה אות ז) כתב דאין לחלק בזה, רבו של הברכ"י בספר **נחפה בכסף** (או"ח סי' ס"ה) ד"ה כלל העולה בדיניו) יצא לחלק כנ"ל בביאור האי סוגיא דחולין דעד כאן לא הסתפקו שם אלא היכא שהיה "היתר מקודם" ועתה בא האיסור, אבל היכא "דהאיסור כבר היה" אלא שהותר בשביל איזה סיבה כשבטל הסיבה חזר לאיסורו. וכן יצא לחלק **הברכ"י** (או"ח סי' ע"א ד"ה הגם). ולפ"י יוצא שלהנוהגים איסור באכילת בשר מ"רח, הברשאר 'מלפני ר"ח' מותר שהרי היתר היה, משא"כ מה שנשאר 'משבת חזון' כיון שכבר היה אסור אף שהותר חזון לאיסורו. ושור"י **בקול אליהו** (שם) כתב נמי כן לדעתו זו.

אולם יש לדחות הדמיון בין מנהג של איסור אכילת בשר בחודש אב להא דכתב הרא"ש, וזה לפי דברי **הנוב"י** (מי' תני' יו"ד סי' סד ד"ה ועוד יותר) שביאר ספיקו של הרא"ש שהוא דוקא כשאסר על עצמו "לאחר זמן" דומיא דאברי נחירה שהתורה אסרתם לאחר זמן. ועוד שספק זה נאמר דוקא דומיא דאברי נחירה שקודם שבאו לארץ לא היה איסור זה נוהג כלל לשום אדם בשום מקום ובבואם לארץ הותחל איסור זה מעיקרא אבל לא בדבר שהאיסור כבר קיים. [וכמו שאין שום איזה דבר בנדן או בשבועה, הלא איסור שבועה נדן כותבים בתורה ובכ"ה ל"כא ספקאין שום היתר בשום דבר, בין מה שהיה לו כבר ובין מה שהיה לו לזו]. ולאו דבריו אין הנידון דומה לראיה שהרי איסור זה כבר קיים ואסור הוא מיד. ושור"י שהעיר בזה **הפתי"ש** (יו"ד סי' שמ"א אות יב).

אלא דאכתי יש לדון לפי מש"כ **התרומת הדשן** (סי' לב) בשם **המרדכי** (ע"ז סי' תתל) שמי שהיה מיסב על שולחן ישראל האוכל פת של גוים והבעל הבית נוהר מזה כיון דמצוה מוטלת עליו לבצוע יבצוע מן הפה, וכיון דהותר לבצוע הותר לכל הסעודה הזאת, זכר לדבר, הואיל והותר לצרעתו הותר נמי לקרוי (בבב"ז ז'), ע"כ. וכן פסק **השו"ע** (סי' קס"ח סעי' ה). ועיין **באתון דאורייתא** (סוף כלל כו ד"ה והנה מה שחדשתי בזה דגם באיסורים) שהביא כמה ראיות שגם דברבנן אמרין כיון דאישתרי אישתרי וביניהם מדינו של התורה"י הנ"ל. וכן מבואר **ביד אליהו** (מלובלין סי' סד מובא בפתי"ש יו"ד סי' קצ"ה אות ז) ולדעתו אין לחלק בין היכן שהיה מותר מעיקרא להיכן שכבר היה אסור, אולם **הברכ"י** (סי' ע"א) ועוד פוסקים דחו דבריו.

מיהו כבר דיין **הברכ"י** (או"ח סי' ע"א ד"ה תו קשיא לי על הרב) שלא כתב התורה"י רק שהוא "זכר לדבר" אבל באמת טעם ההיתר דשם דמותר לאכול עוד הוא משום שאינו כבוד שמים שיחדל מלאכול מהלחם שבירך עליו וכמבואר במרדכי שהוא מקור דברי התורה"י. [ועי' **ברב פעלים** (או"ח סי' ע"א) שכתב כמה חילוקים בין הנידון של פת עכ"ל להא דהואיל דאשתרי אשתרי].

ובלאו הכי יש לדחות ראיות הנ"ל, דשאני הכא שנהגו לאכול בשר רק בשבת ולא בשאר הימים, ומה לנו אם בשר זה הותר לשבת הרי מ"מ מנהגה הוא שלא לאכול משום שמחה בימים אלו ואין דין זה תלוי ב"חפצא" אלא ב"גברא". וכן **באור לציון** (ח"ג פכ"ו אות ז בהגה) דחה ראייה זו ע"פ הסברא הנ"ל.

ג. דעת הפוסקים

ועי' **ברכ"י** (סי' תקנ"ט אות ו הובא בשע"ת שם אות יא) שפסק לאכול הברש שנשתייר מסעודת שבת בשבוע שחל בו ט' באב אלא דמ"מ אין למחות במקילים. **והשע"ת** (שם) כתב שבמדינותינו לא שמענו מי שמיקל בזה, והמקיל הוא בכלל פורץ גדר [ועינייש שכתי' במקום שמקילין בזה אין להקל אם לא שהכנה הו' לצורך שבת ובדרך מקרה וסיבה נשאר לחול אבל אם ביטל לשבת יותר מהצורך בכדי שישאר לו לחול אם יאכל בחול פורץ גדר הוא דמעיקרא לא אישתרי לשבת כלל שהרי אי"צ לזה כלל בשבת]. וכן **בערוה"ש** (שם אות ה') כתב לאסור בזה ודחה הראייה מדברי הרא"ש הנ"ל. ודעת **האור לציון** (שם) בדבר שנשתייר משבת חזון אם יכול ליתנו לקטנים פחותים מגיל י"ג או לשומרו בהקפאה עד לאחר י' באב יעשה כן ואם אינו יכול ויש בבשר שיעור סעודה אי לפחות, יש להקל לאוכלו.

מסקנא דדינא-

העולה לדנא, יש אומרים שבשר מבושל או יין שנשתייר מוזמן היתר אכילתו (כגון משבת חזון או סעודת מצוה), מותר בימים אלו. ויש אומרים שיש לאסור מה שנשתייר משבת חזון לנוהגים איסור מ"רח (או בסעודת מצוה שנעשה בימים שיש איסור באכילת בשר ושתיית יין), אבל לנוהגים איסור רק בשבוע שחל בו מותר מה שנשתייר משבת חזון או לפניו. ויש אסורים בכל אופן, וכן המנהג. ומכל מקום אין למחות ביד המקילים.

מה מותר ללמוד בפרק 'אלו מגלחין' ביום תשעה באב

כתב השו"ע סי' תקנ"ד: דבתשעה באב אסור לקרות בתנ"ך ולשנות במשנה ובמדרש ובגמ' בהלכות ואגדות משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב כו' אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים שבירמיה ואם יש ביניהם פסוקי נחמה צריך לדלגם. ומותר ללמוד מדרש איכה ופרק אלו מגלחין וכו'.

וכתב במשנ"ב דמותר לקרות פרק אלו מגלחין אע"ג דיש בו כמה דיני מנוחה ומוחרם.

והנה שמעתי מבעמח"ס "קרא עלי מועד" על הל' בה"מ. שאסור ללמוד ב"אלו מגלחין" את הדף הראשון כיון שאינו קשור להלכות אבילות, וכן שאר המקומות בפרק שאינם עוסקים בדברים המצעים [לבד אם זה קטע קטן], (ולדוגמא, ע"י יח"ב), ע"כ.

אבל לכאורה מסתימת הפוסקים משמע שמותר ללמוד את כל הפרק [ע"י בביאור"ג שהבאתי בסוף הדברים] וצ"ל.

יש שהביאו ראייה מכך שלגבי ירמיה כתוב בשו"ע שצריך לדלג על פסוקי הנחמה ולגבי אלו מגלחין לא כתוב חילוק וי"ל.

ועיין בשו"ת מהר"ל (ר"א), [ומש"כ שם "מוקדם ומאוחר" ולפ"ז כתוב להדיא שמותר ללמוד כל הפרק אף עמוד ראשון, כנראה שזה ט"ס, וצ"ל "מנוחה ומוחרם", ע"ש].

ובשם הגריש"א שמעתי [קו' הליכות והנהגות], שמותר ללמוד את האגדות שבפרק אלו מגלחין משום שיש שם "תוכחות מוסר", [א"ה, וכדלעיל שלדעתו מותר ללמוד מוסר בט"ב, אולם לפ"ז לא דוקא אגדות אלו].

והנה שוב מצאתי בביאור הגר"א תקנ"ד סי' ב' שכתב להדיא דמותר ללמוד שאר דברים דאינא בפרק [אלו מגלחין], כי כולם דברי תוכחות וצער ומותר כמו איוב, ע"כ.

והשיבני בעמח"ס קע"מ שליט"א: לא הבנתי מה כ"ת רוצה להוכיח משם, ואיברא משמע קצת דברי שרק דברי תוכחות וצער מותר.

וביארתי לו כוונתי, דהנה לכא' דברי הגר"א צ"ב שהרי הקשה איך מותר ללמוד שאר דברים שבפ' אלו מגלחין, וכונתו לכא' לכל שאר הדברים שבפ' א"מ שאינם קשורים להלכות אבילות. ועל זה תירץ שכולם דברי תוכחות וצער ומותר כמו ספר איוב. ולכא' צ"ב דזה מ"ישיב רק את היתר לימוד האגדות אבל לא על כל שאר דברים. ואשר יראה בזה דא"נ שיתכן שאין היתר ללמוד רק את העמוד הראשון של א"מ בפנ"ע או שאר הדברים בפנ"ע, אבל כשעיקר מטרתו ללמוד הלכות אבילות אלא שתוך כדי נכנס פה ושם דברים שלא קשורים לאבילות אין בזה חשש. אלא שהוקשה להגר"א דיש חלק ניכר שאינו קשור לאבילות, ועל זה תירץ שהחלק הניכר הזה הוא דברי תוכחה ומוסר, וממילא מותר ללמוד את כל הפרק דמכיון שרואה דרובא שרי ללמוד א"כ עיקר כוונת האדם היא ללמוד דברים המותרים. וכ"מ קצת מסתימת דברי המשנ"ב שמותר ללמוד כל הפרק.

והשיב לי: לענ"ד אדרבה יש להוכיח מהמ"ב להיפך שהרי טרח להסביר איך מותר ללמוד דיני מנוחה ומצוה וטעמו ל"ש להל' חוה"מ, וסברת כתר"ר אולי ניתן להאמר אבל אין לזה שום זכר שם.

א"ה, כעת י"ל ס' שערי נחמה מהגר"י טשזנר שליט"א וראיתי בתשובה יג שם שהביא משו"ת רבבות אפרים ח"א שפ"ו ב' שאין ללמוד דיני חוה"מ, והשיג על דבריו דמסתימת הפוסקים שלא כתבו לדלגם נראה שגם אלו מותר ללמוד בכלל כל הפרק. א' משום דהם שייכי אהדי וקרובים הם בדיניהם. וב' שהשמחה בלימוד דינים אלו בטלה מחמת הצער של דיני האבילות. וראה סברא זו בעה"ש ס"ג וס"ד. – ומה שכתבו הפוסקים שמותר ללמוד דיני מנוחה ומוחרם ולא הזכירו דיני חוה"מ, הוא משום שדיני חוה"מ שם הם מועטים ולא הי' צריך להזכירם משא"כ דיני מנוחה ומוחרם שהם ארוכים וכו' ע"ש.

האם האומר פרשת הקרבנות בזמן הזה פטור מלהקריבם כשיבנה בית המקדש

איתא במגילה (לא): "ויאמר ה' אלוקים במה אדע" אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע בזמן שאין בהמ"ק קיים מה תהא עליהם, אי"ל כבר תיקנתי להם סדר קרבנות כל זמן שקוראים בהם מעלה אני עליהם כאילו מקריבים לפני, ע"כ. וכן איתא בתענית (כז):

והנה מצינו בתלמידי רבינו יונה (ברכות ה. ברי"ף) שכתב שהתקינו לומר פרשת הקרבנות על פה בכל יום מפני שהיא "חובה" כדאמרין במדרש (תענית כז): ע"כ.

אולם הרמב"ם (פ' המשניות סוף מנחות) כתב בזה"ל: אמרו (מנחות קי.) כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה וכו' וע"כ "ראוי" לאדם להתעסק בדברי הקרבנות לשאת ולתת בהן ולא יאמר הרי הם דברים שאין צורך להם בזמן הזה, כמו שאומרים רוב בני"א, ע"כ. מוכח מדבריו שאין חובה לעסוק בהם אלא ראוי בלבד. וז"ל השו"ע (סי' א סע' ד) טוב לומר וכו' פ' עולה ומנחה ושלמים וחטאת ואשם, ע"כ.

ובשערי תשובה לרבינו יונה (שער ד אות ה) מבואר שרק אם נכשל בחטא ח"ו יש לו לקרותם, וז"ל: ועתה כי אין לנו קרבנות אם חטא בהרהורי הלב או שעבר על מ"ע יקרא פ' עולה כי מקרא פ' הקרבן יהיה לנו במקום הקרבן וכו' כמו שאמרו חז"ל, ע"כ.

וכן בשו"ע הגר"ז (סי' א אות ט) כתב לאלו שיכולים ללמוד במקום לאומרים, "מי שיש לו לב ללמוד ולהבין, אין לומר אפילו פרשת הקרבנות בכל יום אלא לפרקים, ודי לו באמירת פרק איזהו מקומן כי גדול תלמוד המביא לידי מעשה ולידי ידיעת התורה, ואם יודע שנתחייב באיזה קרבן כגון עולה וכו' יאמר פ' הקרבן מיד, שנתחייב בו".
[ועיין בברכי" (סי' א אות ט) שכתב שבכל דור ודור תקון רבן סדר לימודים שונים וכו' וכונתם לזכות את הרבים וכו' דבלא"ה הם בטלים מת"ת].

והנה יש לדון האם האומר פרשת הקרבנות בזמן הזה נחשב כאילו הקריב ממש ונפטר מלהקריב כשיבנה בהמ"ק, או דלמא אין זה אלא "כאילו" הקריבם בלבד.

ולכאורה מצינו ראייה שאין עליה תשובה לזה בשבת (יב): "מעשה בריב"א שקרא והטה נר בשבת וכת' על פנקסו לכשיבנה בהמ"ק יביא חטאת". והנה אם אמירת פרשת הקרבנות מכפרת לגמרי אמאי כתב בפנקסו שעליו להביא קרבן הרי יכול היה לומר פ' הקרבנות ולהתכפר. וכנ"ל מבואר ברבינו בחיי (פ' צו פ"ז פס' לו) שכתב דלא הוי כאלו הקריב קרבן ממש, אלא האדם המתעסק בקרבנות ומתבונן בהם ע"י יתגלו עיני השכל ויבן נפלאות מתורת הקרבנות ובה ישתדל יותר בקיום התורה והמצוות.

וכן בתשובת חקרי לב (א"ח סי' ב) מסיק שבין בזמן הזה אם אומרים קרבנות ונבנה הבהמ"ק, בין בזמן שהבהמ"ק קיים ועוסק בפ' הקרבנות, בכל אופן חייב להביא קרבן כיון שהאמירה "מכפרת קצת", וע"כ גם אם הבהמ"ק קיים חייב להקריב לכפרה גמורה, והביא ראייה לזה מהגמ' בשבת (שם). [ועיין בתשובה מאהבה (ח"א בהקדמה ד"ה נראה דאפשר)

שכתב שאפשר שגם בזמן הבית שייך גם מצות אמירת הקרבנות אם היה רחוק מירושלים והיה מחויב חטאת היה צ"ל בתוך כך הפרשה "כדי להגין מן היסורין עד שיקריב". ועיין בשו"ת בנין שלמה (ח"א סי' א) שהביא שלגבי חלק גבוה הוי כאילו הקרבנו חלב ודם ע"ג המזבח, אבל לגבי חלק הכהנים לא שייך זה וא"כ אין כפרת חטאת שלנו מכפרת כפרה גמורה].

וכן הוכיח דאינו כמביא קרבן ממש בשו"ת תורה לשמה (לבעל הבא"ח, שאלה תכ) [ועינייש שכתב דכיון שאין נחשב אמירתם כאילו הקריב ממש, יש לומר מזמור לתודה ערב יוח"כ ואין לחוש דהוי כממעט באכילת הקרבן, דלא כהרמ"א (סי' תרד סע' ב). אולם עיין שם בשע"צ (אות יב) שהוסיף על דברי הרמ"א שאין לומר ג"כ פ' הקרבנות בערב יוח"כ].

אולם בי"ד דוד (מנחות שם) כתב דלדעת רבא (שם) לא צריך כלל קרבן דאפילו בזמן בהמ"ק התורה מכפרת, עינייש. ושכן כותב בספר מקראי קודש (למהר"א על מנחות דף סח), עינייש. ולדבריהם קשה טובא מהגמ' בשבת הנ"ל.

שו"מ בספר בניהו (לבעל הבא"ח, מנחות קי.) שכתב שלדברי רבא שאמר במנחות (שם) "כל העוסק בתורה (ולא דוקא בפ' הקרבנות) לא צריך לא עולה ולא אשם" גם אחר שיבנה בהמ"ק אי"צ להביא, והא דאיתא בשבת (יב): באמת מן הדין היה פטור ולמצוה מן המובחר וממידת חסידות כתב כן, ואין בזה משום חולין בעזרה כיון שלא הביא ממש אלא קרא בתורה ונחשב קריאתו לקרבן חטאת ע"י מחשבתו שכיוון במקום קרבן. [ועיין בספרו בן יהוידע (שבת יב) שתיירך באופן אחר והיינו שריב"א כיוון בקריאת הקרבן שלא לצאת ממש אלא על תנאי]. אולם דבריהם הם חידוש גדול, ויש להאריך בכ"ז ואכמ"ל.

בענין לימוד מוסר בתשעה באב

לענין לימוד מוסר בת"ב נראה דמותר ע"פ מ"ש המאירי במו"ק דף כ"א וז"ל: ויראה לי שלא נאסרו דברי תורה לאבל אלא דרך לימוד וגירסא אבל לעיין בספרים המעוררים לבו של אדם לתשובה לא נאסר ולא עוד אלא שראוי לעשות כן כו' עכ"ל, וכו"ה בשד"ח מע' אבילות או' כ"ה בשם ס' נוח שלום ומשמע דאף אם מובא שם מאמרי חז"ל הקשורים לזה מותר. וכ"כ בשם הגר"ש אלישיב שליט"א, [לשון הגר"מ קארפ בשם הגר"ש שליט"א "הואיל ואין הכוונה ללימוד אלא להתעורר בתשובה ותיקון המידות שזה חובת היום בתענית"]. עכ"ל. [קרא עלי מועד"]
והגר"ח קניבסקי שליט"א אסר ללמוד מוסר, וחזר בו משום דברי הגר"ש, א, (שו"ת נזר החיים תשובה קלה, ע"ש).

ובאור לציון כתב דאף שיש שהתירו ללמוד ספרי מוסר, מכל מקום לא דמי לדברים הרעים שהותרו ללמוד בת"ב שלבו של אדם מצטער עליהם, ויש להמנע מקריאת ספרי מוסר בתשעה באב, ובעיקר מהפסוקים ומאמרי חז"ל המזכירים שם.
והנה כתב הרמ"א (תקנ"ג ס"ב) שאם חל עט"ב בשבת אין אומרים פרק' אבות, וצ"ב שהרי מס' אבות היא "דברי מוסר", ועוד שלא מצינו אלא שמותר ללמוד ספר ירמיה ולא ספר משלי אף שכולו רצוף מוסר. אבל החילוק לכאורה פשוט שא"ז מוסר המשבר הלב אלא מאמרים לתיקון המדות.

שו"ר בספר שערי נחמה להגר"י ששזנר שליט"א תשובה יב שחילק בין ספרי מוסר שהעיקר בהם הוא דברי מוסר לבין אלו שהעיקר בהם הוא מאמרי חז"ל.

[נראית' במאירי תענית ל' ע"א ש' ז"ל: כל שהוא נאמר דרך שבח, דרך שיתעורר האדם בהם להכניע לבו לתפילה אין בהם משום שמחה ומותר עכ"ל. (אבל המאירי התיר משום כך לומר קרבנות, ולמעשה הרי פוסקים דלא כהמאירי שרק פרשת התמיד מותר ולא שאר קרבנות. ויש לציין שבמג"א ס' תקד סק"ו העלה סברא זו לגבי אמירת תהלים ושיר היחוד במנחה (כי זה אחרי חצות וקיל טפ), ולפ"ז רק אחרי חצות שרי [ללמוד מוסר] אבל בשחרית אסור, ויעו"ב במשנ"ב שאף במנחה אין לומר והנכון לאומרו למחר, וא"כ אף אחרי חצות אסור וצ"ע בכל זה, ולא עינית' כראוי. וכמודמה שבמח"ס קע"מ דחה וחילק שאולי שיר היחוד אין מכניע לבו וכן פרקי תהלים לא כולם מכניעים, ולענ"ד צע"ק].

סיבת אריכות הגלות

"וכאן מקום שראוי להרחיב בו הדבור, אלמלא לא היה אלא עון זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי די להאריך גלותנו, והיא בעיני הסיבה קרובה ביותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות המופלגות הגדולות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאנו בגלות בכל מקומות פזורנו, על צוארנו נרדפנו לא הונח לנו להרגיע בגוים עם שפלותנו ענינו ומרודנו, לפי שיצא האבל הלז מלבנו בהיותנו שוקטים בארץ לא לנו, שכחנו את ירושלים ולא עלתה על לבנו, על כן כמת מלב נשכחנו, מדור לדור נוסף יגון על יגוננו ומכאובנו, וכל אוהב אמת יודה לדברינו, וכאשר יוכיח הנסיון ביחוד ביום תשעה באב המר, מי ומי המתאבל ונאנח על חורבן הבית ושמוות ארצנו כראוי ממעמקי הלב כמה דמועות נשפכות על זאת? ואין צריך לומר בשאר ימי השנה אין זוכר ואין פוקד ואין דובר דבר ממנה אפילו מחשבה לא בא על זכרונה כאלו מקרה הוא היה לנו כו' (ע"ש שהאריך בזה). - שלם ישלם המבעיר את הבערה שוכן שחקים, אשר הצית אש בציון עתיד להיות לה חומת אש, ושעריה אבני ברקים, ונצורי ישראל להקים, אז ימלא שחוק פינו כי נבנית בתולת ישראל, עוד תעדי תופיך ויצאת במחול משחקים" [סידור יעב"ץ הלכות ת"ב חלוך ו']

הערות למערכת והנצחות בטל' 571-3932 (02)

לע"נ משה בן אירן ע"ה
ולהצלחת בניו בתורה

העלון נתרם ע"י
הרב יוסף רדונסקי שליט"א
להצלחה בכל הענינים